

Omvändelse och rättfärdiggörelse

”Omvendelsen og evangeliet om retfærdiggørelse af tro”
Föredrag vid Nordisk Ev.-Luth. Konferenc i Hillerød, Danmark, 18-20 okt. 2013.

En studie kring den bibliska, evangelisk-lutherska läran
av kyrkoherde Sten Rydh, Bengtsfors
Evangelisk-lutherska kyrkan i Sverige

Förkortningar:

BS = Die Bekenntnisschriften der ev.-luth. Kirche 1930 (=1967)

SKB = Svenska Kyrkans Bekännelseskriter, ed. Helander 1944 (=1957)

Bibelcitrat enligt Svenska Folkbibeln, 1998.

Citaten ur Bekännelsen är av mig varsamt anpassade till modernt språkbruk.

Inledning

Detta föredrag vill belysa vad Bibeln och vår lutherska bekännelse (Konkordieboken) lär om sambandet mellan omvändelsen och rättfärdiggörelsen genom tron.
(Det muntliga framförandet kommer att vara kraftigt förkortat i jämförelse med det skrivna, men innehåller samtliga delar).

Tes 1.

Människan är av naturen en syndare som står under Guds vrede.

Förutsättningen för den bibliska läran om omvändelsen och rättfärdiggörelsen är, att människan i sitt naturliga tillstånd är en syndare, som är under djävulens välde. Människan har förlorat Guds avbild i skapelsen och är född med arvsynd som innebär ett totalt syndafördärv. Människan är helt blind när det gäller andliga ting, och hon befinner sig under Guds vrede. Detta är otrons tillstånd, där människan inte själv kan göra någonting för att komma till Gud och hans rike.

Se i synd är jag född, och i synd har min moder avlat mig (Ps. 51:7).

Ett illfundigt och fördärvat ting är hjärtat framför allt annat; vem kan förstå det (Jer. 17:9)?

Ni har djävulen till er fader, och vad er fader har begär till, det vill ni göra (Joh. 8:44).

Alla har syndat och är i saknad av härligheten från Gud (Rom. 3:23)

Hela världen skall stå med skuld inför Gud (Rom. 3:19)

Herre, straffa mig icke i din vrede, och tukta mig icke i din förtörnelse (Ps. 6:2).

Vi var genom vår natur hemfallna åt vredesdomen (Ef. 2:3)

Om du icke hör Herrens, din Guds, röst och icke håller alla hans bud och stadgar ... skall alla dessa förbannelser komma över dig. ...Du skall famla mitt på ljusa dagen, såsom en blind famlar i mörkret (5 Mos. 28:15, 29).

Det var för otros skull som de icke kunde komma ditin (Hebr. 3:19).

Guds vrede förbliver över honom (Joh. 3:36).

Bekännelsen:

Om arvsynnen. Vidare lär de, att efter Adams fall alla människor, som fötts på naturligt sätt, föds med synd, det vill säga utan fruktan för Gud, utan förtröstan på Gud samt med ond begärelse, och att denna sjukdom eller arvsynd verkligen är synd, som medför

fördömelse och bringar evig död även nu, åt dem, som icke föds på nytt genom dopet och den helige Ande. (CA, art. 2, BS 53, SKB 57).

Melanchton påpekar i apologin, att man här särskilt skall ge akt på den tyska texten, som i översättning lyder:

"... att de alla ända från moderlivet är fulla av ond begärelse och böjelse och av naturen inte kan ha någon sann gudsfruktan eller någon sann tro på Gud" ("keine wahre Gottesforcht ... haben können"; BS 146, SKB 96).

Synden är alltså sådan, att människan efter fallet inte har någon gudsfruktan alls, och inte nog med det, hon kan inte ha någon gudsfruktan eller tro. Apologin slår kraftigt fast att detta är vad den gamla kyrkan, Augustinus och Luther lär i överensstämmelse med Paulus och hela Skriften.

Ty den mänskliga naturen är överlämnad till slaveri och hålls fången av djävulen, som förleder den med ogudaktiga meningar och villfarelser och driver den till alla slags synder. Men liksom vi inte kan besegra djävulen annat än med Kristi hjälp, så kan vi inte med egna krafter frigöra oss från nämnda slaveri (BS 157, SKB 102).

Tes 2.

Jesus Kristus har fullkomligt försonat hela världens synd och avvänt Guds vrede.

Jesus Kristus, sann Gud och sann människa har genom sitt ställföreträdande verk tagit på sig hela världens synd och lidit straffet i vårt ställe. Han har i allt uppfyllt Guds lag och förvärvat en fullkomlig rättfärdighet, vilken genom hans uppståndelse proklamerats för hela världen.

Han var genomborrad för våra överträdelsers skull, slagen för våra missgärningars skull. Straffet var lagt på honom för att vi skulle få frid, och genom hans sår är vi helade (Jes. 53:5).

Men när tiden var fullbordad sände Gud sin Son, född av kvinna och ställd under lagen, för att han skulle friköpa dem som stod under lagen, så att vi skulle få söners rätt (Gal. 4:4f).

Kristus friköpte oss från lagens förbannelse, när han blev en förbannelse i vårt ställe (Gal. 3:13).

Alltså: liksom en endas fall ledde till fördömelse för alla människor, så har en endas rättfärdighet för alla människor lett till en frikännande dom som leder till liv (Rom. 5:18)

Men Gud bevisar sin kärlek till oss genom att Kristus dog i vårt ställe, medan vi ännu var syndare (Rom. 5:8).

Ty Gud var i Kristus och försonade världen med sig själv. Han tillräknade inte människorna deras överträdelser (2 Kor. 5:19).

Den som inte visste av synd, honom har Gud i vårt ställe gjort till synd, för att vi i honom skulle stå rättfärdiga inför Gud /ordagrant: vara rättfärdighet från Gud/ (2 Kor. 5:21).

Han är försoningen för våra synder, och inte bara för våra utan också för hela världens (1 Joh. 2:2)

Detta verk av medlaren Kristus är alltså sådant, att Gud i Kristus ser hela världen som fullkomligt försonad. Människan kan inte med sina egna gärningar på något sätt försona Gud, men Jesus Kristus har i vårt ställe utfört den fullkomliga försoningen. Fastän vi är syndare och inte har förtjänat annat än Guds straff och fördömelse, har Kristus med sitt ställföreträdande verk och sin tillfyllestgörelse (satisfactio vicaria) befriat hela världen från alla synder, från all skuld och allt straff och förvärvat en fullkomlig rättfärdighet för hela världen. Detta är ett objektivt, fullbordat faktum. Genom Adams synd kom Guds vrede och

straff över alla människor, men genom Kristi verk har Guds nåd (favor Dei propter Christum) kommit i dess ställe över hela världen.

Mot denna lära om den fullkomliga försoningen har man invänt, att detta i så fall måste innebära att alla människor blir saliga och kommer till himmelen (universalism). Men Bibeln lär ju klart och tydligt, att endast de som tror på Kristus blir saliga, medan de som inte tror går förlorade (Joh. 3:36). För vårt förnuft är det svårt att förstå detta, och Bibeln talar också om evangelium som en dårskap (1 Kor. 1:21ff, 2:14). Helt klart utifrån Skriften är, att båda dessa läror är fast grundade och tydliga:

1. Försoningen och Guds nåd är allomfattande. Borttagandet av synden och förvärvandet av den fullkomliga rättfärdigheten gäller alla människor utan undantag.
2. Endast de som tror på Kristus får del av dessa gåvor och blir saliga. De som inte tror är kvar under Guds vrede och straff, under syndens och djävulens välde, och de måste bli fördömda om de stannar kvar i detta tillstånd.

Bekännelsen:

Jesus Kristus, vår Gud och Herre, har 'dött för våra synders skull och uppstått för vår rättfärdighets skull', Rom. 4. Och han allena 'är Guds lamm, som bär världens synd', Joh. 1. Och 'Gud har lagt allas vår synd på honom', Jes. 53. Vidare: 'De är alla syndare och blir utan egen förtjänst rättfärdiga av hans nåd genom förlossningen i Jesus Kristus, i hans blod' o.s.v., Rom. 3.

Emedan detta nu måste tros och eljest inte kan uppnås eller omfattas med någon gärning, laguppfyllelse eller förtjänst, så är det klart och visst, att allenast denna tro gör oss rättfärdiga ...

Från denna artikel kan man inte vika eller beträffande densamma kan man inte göra några eftergifter, om än himmel och jord och vad som inte äger bestånd störtade samman. Ty 'det finns intet annat namn åt människorna givet, genom vilket vi kan bli saliga', säger den helige Petrus Apg. 4. 'Och genom hans sår är vi helade', Jes. 53. (Schmalk. art, huvudartikeln. BS 415, SKB 313).

Beträffande termen "rättfärdiggörelse" som beteckning för Kristi ställföreträdande verk bör påpekas, att Skriften, bekännelsen och Luther i regel använder ordet i samband med tron, men att man också ibland kan finna exempel på att ordet används som synonymt med den objektiva försoningen eller tillfyllestgörelsen. Avgörande för den bibliska läran är, att Kristi verk innebär ett fullkomligt försonande, borttagande, tillfyllestgörande för hela mänsklighetens synd och ett fullkomligt uppfyllande av allt vad Guds lag kräver, och att detta har skett i vårt ställe. Genom Kristi uppståndelse från de döda proklamerar detta verk som en fullkomlig rättfärdiggörelse för hela världen (Se Tom Hardt: Justification and Easter, A Study in Subjective and Objective Justification in Lutheran Theology. I: A Lively Legacy: Essays in Honor of Robert Preus, Fort Wayne 1985, s. 52ff, sv. övers.: Rättfärdiggörelse och påsk i Nya Väktaren nr 9-11/1986, 1/1987).

Tes 3.

Guds nåd erbjuds oss i nådemedlen, ordet och sakramenten.

Gud, den Helige Ande, och alla hans gåvor, kommer till oss genom särskilda medel, som Gud har förordnat. Det är först och främst Guds Ord, den heliga Skrift, som kommer till oss både när vi läser det och när vi hör det förkunnas eller när vi tänker på det. I Guds Ord finns också sakramenten instiftade: dopet, nattvarden eller altarets sakrament och bikten, nycklamakten eller avlösningen. Hur man räknar antalet sakrament beror på den kyrkliga

definitionen och är inte avgörande för den bibliska läran. Avgörande är dock att alla tre, dopet, nattvarden och avlösningen är fast grundade i Skriften och att Gud där skänker syndernas förlåtelse.

De ord som jag har talat till er är Ande och liv (Joh. 6:63).

Alltså kommer tron av predikan, och predikan i kraft av Kristi ord (Rom. 10:17).

Ni är ju födda på nytt, inte av en förgänglig säd, utan genom en oförgänglig, genom Guds levande ord som består (1 Petr. 1:23).

Omvänd er och låt er alla döpas i Jesu Kristi namn, så att era synder blir förlåtna (Apg. 2:38)

Drick alla av den (bägaren). Ty detta är mitt blod, förbundsblodet, som är utgjutet för många till syndernas förlåtelse (Matt. 26:28).

Tag emot den helige Ande. Om ni förlåter någon hans synder så är de förlåtna (Joh. 20:22f).

Bibeln lär alltså, att den fullkomliga försoning som Kristus har förvärvat genom sin ställföreträdande tillfyllestgörelse erbjuds åt oss genom nådemedlen, ordet och sakramenten. Det är då särskilt viktigt att lägga märke till, att nåden inte ges genom lagens ord, utan endast genom evangeliet, det glada budskapet om Kristi verk. Bibeln innehåller många slags undervisning, som är viktig och nyttig för oss, och vi skall noga ta vara på allt Guds ord och rätta oss efter det. Men när det gäller frågan om saligheten, syndernas förlåtelse och rättfärdiggörelsen måste vi framför allt skilja noga mellan lag och evangelium. Båda dessa finns överallt i Skriften, såväl i gamla som i nya testamentet.

Lagen förkunnas för att visa människan att hon är en syndare, som inte på något sätt med egna krafter kan komma till Gud. Lagens viktigaste syfte är därför att ta ifrån syndaren allt hans hopp om att kunna bestå inför Gud. Lagen avslöjar vår synd och överbevisar oss om att vi alla är stora syndare som endast är värda straff och fördömelse.

Evangelium däremot är Guds löfte om förlåtelse för Kristi skull. Det är en gåva som Gud räcker fram till oss och säger: Var så god och ta emot denna gåva gratis och för intet. Jag skänker dig förlåtelse för alla dina synder. Om de så är blodröda kan de bli vita som snö. Genom detta underbara budskap försäkras Gud människan om att all hennes synd redan är förlåten genom Kristi liv och död. Evangelium är alltså inte bara en anvisning om hur syndaren skall kunna hitta vägen till himlen. Det är inte budskapet om att Gud har gjort det mesta, men att människan nu måste göra det som återstår, dvs omvända sig och börja gå den rätta vägen. Nej, evangelium är framför allt, att Gud i nådemedlen räcker fram den färdiga gåvan här och nu till var och en som hör ordet och brukar sakramenten.

De reformerta kyrkorna far tyvärr vilse i detta viktiga stycke. De förnekar att Guds nåd verkligen kommer till oss genom medel. 'Den helige Ande behöver ingen vagn', var ett av deras slagord. Så skrev t. ex. Zwingli i sin egen Augsburgska bekännelse, som han skickade till kejsaren år 1530: "För det sjunde tror och vet jag, att inte något av sakramenten meddelar nåden, ja att de inte alls räcker fram den. ... Men Anden behöver ingen ledsagare eller vagn, ty han är själv både kraften och fordonet, i vilket allt forslas, och han behöver inte bli forslad." (Citat efter Walther: Gesetz und Evangelium, ed. 1946, s. 145, min övers.). När läran om nådemedlen förnekas kommer människan med nödvändighet att hänvisas till sin egen avgörelse, sina egna förberedelser och känslor när det gäller att ta emot Guds nåd. Därför är den reformerta nådeläran en mycket allvarlig avvikelse från Bibeln. Här har de många reformerta sekterna sin grund. Även om de ibland lär evangeliskt om Kristi verk och Guds nåd saknas vanligen en rätt förkunnelse om hur människan blir omvänd och om hur förlåtelsen räcks fram till syndaren i nådemedlen.

Istället blir syndaren hänvisad till sin egen avgörelse, till bön och kamp mot synden för att bli viss om sin frälsning. Men detta är inte den rätta bibliska vägen.

Bekännelsen:

För att vi skall få denna tro, har evangelieförkunnelsens och sakramentsförvaltningens ämbete inrättats. Ty genom Ordet och sakramenten såsom genom medel (per instrumenta, durch Mittel) skänkes den helige Ande, vilken hos dem, som hör evangelium, frambringa tron, var och när det behagar Gud (CA 5, BS 58, SKB 58).

(Man må) hålla fast därvid, att Gud inte ger någon sin Ande och gåva utom genom eller med förutnämnda yttre ord. Därför må vi ta oss till vara för svärmandarna, vilka berömmar sig av att före och utan ordets förmedling äga Anden och sedan sätter sig till doms över Skriften och det talade ordet ... Därför bör vi ovillkorligen hålla fast vid, att Gud vill handla med oss människor blott genom sitt yttre ord och sakrament. Men allt som utan detta ord och sakrament prisas såsom ande, det är av djävulen (Schmalk. art. Om bikten, BS 453, 456 SKB 333f).

Tes 4.

Rättfärdiggörelsen innebär, att Gud för Kristi skull förklarar den syndiga människan rättfärdig och att denna rättfärdiggörelse tas emot genom tron.

Den bibliska termen för rättfärdiggörelse (dikaiōsis, justificatio), betecknar enligt bibliskt språkbruk och sammanhang ett frikännande inför domstol. Verbet rättfärdiggöra (dikaioō, justificare) innebär på samma sätt aktivt att Gud frikänner människan från all synd och skuld och passivt att människan blir frikänd, hon mottager som en fri gåva Guds rättfärdighet. Luther blev kyrkans reformator när han fick klarhet i detta att Guds rättfärdighet (Rom. 1:17) inte är hans aktiva straffande rättfärdighet, utan en passiv rättfärdighet, en gåva som Gud ger människan på grund av Kristi fullkomliga verk i vårt ställe.

Rättfärdiggörelsen innebär inte att människan blir gjord rättfärdig i sig själv, alltså att hon får en inneboende rättfärdighet. Detta sker också, men är en följd av rättfärdiggörelsen. Det bibliska begreppet innebär att Gud för Kristi skull frikänner människan och förklarar henne utan synd och skuld och med fullkomlig rättfärdighet inför sin himmelska domstol. Denna rättfärdighet finns utanför människan, utanför oss (extra nos), och består i Kristi fullkomliga verk för vår skull. Rättfärdiggörelsen är så den akt, då Gud förklarar människan för Kristi skull vara oskyldig, frikänd. Men från människans sida mottas rättfärdiggörelsen genom tron. En bild som här brukar användas: Tron är som tiggarens hand, som griper tag i en gåva som en rik man ger honom gratis. Gåvan finns där färdig, men om den inte mottas får tiggaren ingen nytta av den.

När en syndare tror på vad Gud i Ordet säger om Kristus och hans verk, blir syndaren rättfärdiggjord, frikänd, förklarad utan synd och skuld. Rättfärdiggörelsen är därför synonym med syndaförlåtelsen. Gud förlåter oss alla våra synder därför att Jesus Kristus har dött i vårt ställe. Gud förklarar oss för rättfärdiga därför att Jesus har levt ett fullkomligt liv i vårt ställe.

Rättfärdighet från Gud uppenbaras i evangelium, av tro till tro, som det står skrivet: Den rättfärdige skall leva av tro (Rom. 1:17) [dikaiosynē theou ... ho de dikaios ek pisteās zāsethai; iustitia Dei ... iustus autem ex fide vivit].

Men den rättfärdige skall leva genom sin tro (Hab. 2:4) [wōtsaddiq bā'āmunatā jichjāh; LXX: ho de dikaios ek pisteās mou zāsethai; iustus autem in fide sua vivet].

Men nu har utan lagen en rättfärdighet från Gud blivit uppenbarad, en som lagen och profeterna vittnar om, en rättfärdighet från Gud genom tro på Jesus Kristus, för alla som tror (Rom. 3:21f) [dikaiásynä theou; iustitia Dei].

De står som rättfärdiga utan att ha förtjänat det, av hans nåd, därför att Kristus Jesus har friköpt dem (Rom. 3:24) [dikaioumenoi dárean; iustificati gratis].

Honom har Gud, genom hans blod, ställt fram som en nådastol, att tas emot genom tron (Rom. 3:25) [hilastáron díá pisteás; propitiationem per fidem].

I den tid som nu är ville han visa sin rättfärdighet: att han själv är rättfärdig, när han förklarar den rättfärdig som tror på Jesus (Rom. 3: 26) [einai auton dikaiion kai dikaiounta ton ek pisteás lásou; sit ipse iustus et iustificans eum qui est ex fide Iesu].

Vi hävdar att människan förklaras rättfärdig genom tro, utan laggärningar (Rom. 3:28) [dikaiousthai pistei; iustificare per fidem].

Abraham trodde på HERREN, och han räknade honom det till rättfärdighet (Gen. 15:6) [wajachsjeváha lá tsódaqah; LXX: elogisthá autá eis dikaiosynán; reputatum est illi ad iustitiam].

Abraham trodde Gud, och det räknades honom till rättfärdighet (Rom. 4:3) [elogisthá autá eis dikaiosynán, reputatum est illi ad iustitiam].

Rättfärdighet kommer att tillräknas oss som tror på honom som från de döda uppväckte Jesus, vår Herre (Rom. 4:24) [logizesthai tois pisteuousin; reputabitur credentibus].

Han som utlämnades för våra synders skull och uppväcktes för vår rättfärdiggörelses skull (Rom. 4:25) [díá tán dikaiásin hámán; propter iustificationem nostram].

Då vi alltså har förklarats rättfärdiga av tro, har vi frid med Gud genom vår Herre Jesus Kristus (Rom. 5:1) [dikaiáthentes ek pisteás; iustificati ex fide].

Liksom de många stod som syndare på grund av en enda människas olydnad, så skulle också de många stå som rättfärdiga på grund av den endes lydnad (Rom. 5:19) [dikaioi katastathésontai hoi polloi; iusti constituentur multi].

Vem kan anklaga Guds utvalda? Gud är den som frikänner (Rom. 8:33) [theos ho dikaián; Deus iustificat].

Ty med hjärtat tror man och blir rättfärdig (Rom. 10:10) [pisteuetai eis dikaiosynán; creditur ad iustitiam].

Han tillräknade inte människorna deras överträdelser (2 Kor. 5:19) [mä logizomenos autois ta paraptámeta; non reputans illis delicta ipsorum].

Så har också vi satt vår tro till Kristus Jesus, för att vi skall stå som rättfärdiga genom tro på Kristus och inte genom laggärningar (Gal. 2:16) [episteusamen hina dikaiáthámen ek pisteás].

Bekännelsen:

Vidare lär de, att människorna inte kan rättfärdiggöras inför Gud genom egna krafter, egen förtjänst eller egna gärningar, utan att de rättfärdiggörs utan förskyllan för Kristi skull genom tron, när de tror att de upptas i nåden och att synderna förlåts för Kristi skull, vilken genom sin död åstadkommit tillfyllestgörelse för våra synder. Denna tro tillräknar Gud som rättfärdighet inför honom. Rom. 3 o. 4. (CA art 4; BS 56, SKB 58).

Till denna underbara, bibliska bekännelse gav så Melancton en oerhört klar, tydlig och omfattande utläggning (70 sidor i bekännelseskrifterna!), som här inte får någon närmare kommentar, utan endast en önskan att alla präster och förkunnare, ja, alla kristna måtte läsa och studera den noga! Här finns själva grunden för den kristna tron klart och bibliskt utlagd, med vederläggning av de viktigaste argumenten från de påviskas sida, en vederläggning som är högst aktuell även i vår tid. Melancton betonar i apologin framför allt, att evangelium är ett ovillkorligt löfte om syndaförlåtelse, som grundar sig på Kristi fullbordade verk, som räcks fram i nådemedlen och som endast kan mottas genom tron, utan alla gärningar. Bekännelsen betonar också, att Skriften i detta sammanhang har ett

forensiskt språkbruk, alltså präglat av det juridiska språket, där rättfärdiggöra betyder frikänna.

Att rättfärdiggöra betyder på detta ställe (Rom. 5:1, min anm.) i enlighet med forensiskt språkbruk att frikänna den anklagade och förklara honom rättfärdig, men för en annans, d.v.s. Kristi rättfärdighets skull, vilken främmande rättfärdighet kommer oss till del genom tron. (Iustificare vero hoc loco forensi consuetudine significat reum absolvere et pronuntiare iustum, sed propter alienam iustitiam, videlicet Christi, quae aliena iustitia communicatur nobis per fidem; BS 219, SKB 158)

När nu grunden har lagts genom läran om synd och nåd, lag och evangelium, om Kristi verk och syndernas förlåtelse, om rättfärdiggörelsen genom tron allena och nådemedlen skall jag så gå närmare in på den andra delen av föredraget, som handlar om omvändelsen. Vad innebär det att en människa blir omvänd? Hur kan en människa komma från Satans välde till Guds rike? Vad är bot och bättring? Vad lär Bibeln och bekännelsen om hur en människa tar emot evangelium och kommer till tro, blir född på nytt och börjar leva i helgelse?

Tes 5.

Omvändelsen innebär, att människan övergår från Satans välde till Guds rike.

När Paulus blev omvänd på vägen till Damaskus fick han denna befallning av Jesus:

"Till dem (hedningarna) sänder jag dig, för att du skall öppna deras ögon, så att de vänder sig från mörker till ljus, från Satans makt till Gud. Så skall ni genom tron på mig få syndernas förlåtelse och arvslott bland dem som är helgade" (Apg. 26:18).

Aposteln Paulus fick av Jesus själv samma uppdrag som är givet till kyrkan i alla tider:

Mig är given all makt i himmelen och på jorden. Gå fördenskull ut och gör alla folk till lärjungar (Matt. 28:18).

Alltså kommer tron av predikan, men predikan i kraft av Kristi ord. ... Deras tal har gått ut över hela jorden, och deras ord till världens ändar (Rom. 10:17f).

Gå ut i hela världen och predika evangelium för allt skapat. Den som tror och blir döpt, han skall bli frälst..." (Mark. 16:16)

När kyrkan på Kristi uppdrag genom sina tjänare predikar evangelium är syftet alltså att människor skall bli omvända. Deras ögon skall öppnas så att de från syndens mörker kommer in i trons ljus. De övergår från Satans makt till Guds rike. De mottar syndernas förlåtelse genom tron på Kristus. De blir insatta som Guds arvingar och får del av det underbara arvet, som är frid med Gud, evigt liv och ett fast och visst hopp. De blir Guds barn och lemningar av kyrkan, som är Kristi osynliga kropp. De blir helgade så att synden inte bara förlåtes utan dagligen bekämpas och övervinns genom den helige Andes kraft. Och slutligen blir de helt och hållet renade genom döden och uppståndelsen och får för alltid vara hos Kristus och skåda Gud i evig salighet. Men evangeliets predikan måste föregås av lagen, så att människan först blir överbevisad om sin synd.

Bekännelsen:

Men lagens främsta tjänst och nytta är, att den uppenbarar arvsynnen med dess frukter och visar människan, hur djupt hennes natur har fallit och hur bottenlöst den blivit fördärvad ... Detta är Guds ljungeld, med vilken han nedslår uppenbara syndare och falska helgon såsom hörande till en och samma hop och inte låter någon få rätt, utan driver dem allesammans in i skräck och förtvivlan. ... Detta betyder början till en rätt bot (= omvändelse, min anm.). Här måste människan höra denna dom: 'Ni är platt intet värda. Vare sig ni är uppenbara syndare eller (inbillade) helgon, måste ni bli och leva annorlunda än ni är och gör. ... Här finns inte en enda rättfärdig.

Men till denna lagens hårda tjänsteövning fogar Nya Testamentet genast genom evangeliet det trösterika nådelöftet, som man måste tro och lita på, såsom Kristus säger Mark. 1: 'Gör bättring och tro evangelium', d.v.s. 'Bli och lev annorlunda och tro mitt löfte'. Och före honom kallas Johannes en botpredikant, dock till syndernas förlåtelse, d.v.s. han skulle bestraffa alla och lära dem inse, att de var syndare, för att de skulle veta, vad de var inför Gud, och lära känna sig själva såsom förlorade människor och sålunda beredas för Herren att mottaga hans nåd och av honom vänta och få sina synders förlåtelse (Schmalk. art. Om boten, BS 436f, SKB 324f).

Tes 6.

Omvändelsen betecknas i Bibeln med en rad olika begrepp med samma innebörd.

De språkliga begreppen i samband med omvändelsen kan användas i både vidare och trängre mening. Det är därför viktigt att studera dessa begrepp noga. Avgörande är då framför allt, att den bibliska läran om omvändelsen och rättfärdiggörelsen framställs ren och klar. De olika bibliska begreppen har i grunden samma innebörd. Olika bilder från det mänskliga livet används för att beteckna en och samma bibliska verklighet, nämligen hur en andligen död människa får nytt liv genom tron. Lag och evangelium måste då predikas på rätt sätt, så att de säkra syndarna blir förkrossade genom lagen, medan de bekymrade syndarna som vet sig vara värda fördöms blir tröstade och upprättade genom evangelium.

Först behöver vi stanna något inför den kyrkliga terminologin i samband med omvändelsen. Begrepp som är vanliga i detta samband är kallelse (vocatio), upplysning (illuminatio), pånyttfödelse (regeneratio), levandegörelse (vivificatio), uppväckelse (resuscitatio), omvändelse (conversio), bot eller bättring (poenitentia), rättfärdiggörelse (justificatio). Bibeln talar till exempel om att människan "blir uppväckt", "får motta frälsningen", "blir frälst", "blir ett Guds barn", "kommer till tro" eller "blir levandegjord". Alla dessa termer kan av många upplevas förvirrande. Detta gäller inte minst när man såsom inom senortodoxin och framför allt inom pietismen på olika sätt har försökt att ställa upp ett omfattande schema för den s.k. "nådens ordning". Det finns förvisso ett bibliskt sätt att beskriva nådens ordning, men felet inom framför allt pietismen var, att man genom sina många "klasser" lärde, att den ännu inte omvända människan på olika sätt kunde medverka till sin omvändelse, framför allt genom att bedja och kämpa mot synden. Ett exempel på detta var Joh. Ph. Fresenius (1705-61), vars nattvardsbok lästes mycket under väckelsens tid. Fresenius var i många stycken en god teolog, men hade tyvärr en lagisk lära om nådens ordning. Genom påverkan av denna felaktiga nådelära kom t.ex. den store lutherske teologen Carl Ferdinand Walther i sin ungdom in i svåra anfäktelser. Från att tidigare ha haft en sund och glad förtröstan på sin Frälsare, blev han genom den pietistiska förkunnelsen förd in i ett djupt mörker. Först efter en lång tid fick han möta en rätt, luthersk själavård och kom så till sann evangelisk visshet om sin frälsning (Walther, a.a. s. 131ff)

Den pietistiska avvikelser innebär i princip att man är tillbaka inom romerskt-katolskt område (synergism, semipelagianism). En biblisk nådens ordning däremot utgår från, att den oomvända människan är helt och hållet andligen död och att hon endast kan få liv genom tron på Kristus. Den oomvända människan kan inte på något sätt själv medverka till sin omvändelse, lika litet som en död kan medverka till sin uppväckelse. Först när tron som en fri gåva av Gud tänds i människans hjärta kan hon börja bedja, kämpa mot synden och göra goda gärningar. Därför finns det enligt biblisk, luthersk nådelära endast två huvudtillstånd. Antingen är en syndare oomvänd och står då under lagen och Guds vrede. Eller är syndaren omvänd och står då under evangeliet och Guds nåd. Därför kommer

också de olika termerna omvändelse, pånyttfödelse, uppväckelse o.s.v. i princip alla att syfta på dessa båda tillstånd. En syndare omvänds från djävulen till Gud, föds på nytt från andlig död till andligt liv, uppväcks ur syndens död och mörker till livets ljus. Något tredje tillstånd däremellan finns inte enligt Bibeln.

Låt oss så i tur och ordning se på några av de olika termer som Bibeln och det kyrkliga språket använder för omvändelsen. Även de latinska termerna är medtagna, eftersom detta har kommit att bli kyrkans språk under långa tider.

A. Kallelse (vocatio).

Gud kallar syndaren genom nådemedeln, ordet och sakramenten. Det innebär att Guds nåd i Kristus erbjuds till alla människor genom evangelium.

Jag, Herren, har kallat dig i rättfärdighet (Jes. 42:6) [qöraticha; vocavi]

Jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga, utan för att kalla syndare (Matt. 9:13), [kalesai; vocare].

Ty er gäller löftet och era barn ... så många som Herren vår Gud kallar (Apg. 2:39), [proskalesätai; advocaverit].

Ni som är kallade (Rom. 1:6), [klätoi; vocati].

Många är kallade, men få är utvalda (Matt. 22:14), [klätoi, vocati].

Synnerligen viktigt är här, att Guds kallelse är allvarligt menad och att den gäller alla människor utan undantag. De reformerta (Calvin och hans efterföljare) förnekar tyvärr detta. Men Skriften säger:

Gud vill att alla människor skall bli frälsta och komma till kunskap om sanningen (1 Tim. 2:4), [pantas anhráous thelei sáthänai].

Men han är långmodig mot er, eftersom han inte vill att någon skall förgås, utan att alla skall vända sig till bättring (2 Petr. 3:9), [pantas eis metanoian cháräsai].

I allmän mening är alltså alla människor kallade. Men de flesta står emot kallelsen och blir aldrig omvända. Detta är helt och hållet deras eget fel. Men de som genom Guds nåd blir omvända betecknas i Bibeln ofta som "kallade" (Rom. 1:6 m. fl.) eller "heliga" (v. 7).

I denna trängre mening används begreppet om dem som blir rättfärdiggjorda:

Dem som han har kallat har han också förklarat rättfärdiga (Rom. 8:30), [hous ekalesen toutous kai edikaiásen; quos vocavit, hos et iustificavit].

Bekännelsen:

Jag tror, att jag icke av mitt eget förnuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus, min Herre, eller komma till honom, utan den helige Ande har kallat (vocavit) mig genom evangelium, upplyst (illuminavit) mig med sin gåvor, helgat (sanctificavit) och behållit (conservavit) mig i en rätt tro (Lilla kat. art 3, BS 511f, SKB 366).

Och denna kallelse, som sker genom Ordets predikan, skall vi inte anse som något spegelfäkteri, utan veta, att Gud härigenom uppenbarar sin vilja och vill genom Ordet verka i dem, som han kallar på detta sätt, så att de upplyses, omvänds och blir saliga. Ty Ordet, varigenom vi kallas, är ett Andens ämbete, 'som ger Anden' eller varigenom Anden ges, 2 Kor. 3. Det är ock 'en Guds kraft' till frälsning, Rom 1. (FC SD art 11, BS 1072, SKB 662).

B. Upplysning (illuminatio).

Upplys mina ögon (Ps. 13:4).

Sänd ditt ljus och din sanning (Ps. 43:3).

Öppna mina ögon, så att jag kan skåda undren i din lag (Ps. 119:18).

När dina ord upplåtas, ger de ljus åt de enfaldiga (Ps. 119:130)

Ni åter är ett utvalt släkte, ett konungsligt prästerskap, ett heligt folk, ett egendomsfolk, för att ni skall förkunna hans härliga gärningar, hans som har kallat er från mörkret till sitt underbara ljus (1 Petr. 2:9)

... att han må upplysa era hjärtans ögon, så att ni förstår hurdant det hopp är, vartill han har kallat er (Ef. 1:18)

Ty den Gud som sade: Ljus skall lysa fram ur mörkret, han är den som har låtit ljus gå upp i våra hjärtan, för att kunskapen om Guds härlighet, som strålar fram i Kristi ansikte, skall kunna sprida sitt sken (2 Kor. 4:6).

Man talar ibland om upplysningen genom lagen, men detta är inte detsamma som den egentliga upplysningen, då människan kommer till tro, utan lagens förberedande verk så att människan blir överbevisad om sin synd och kommer i "syndanöd", som man brukade säga i väckelsetider. Den egentliga upplysningen sker när en av lagen bekymrad och förkrossad syndare hör evangelium, det glada budskapet om Kristus och hans försoning och vänder sig till honom i tro. Människan blir då omvänd, vilket är detsamma som att hon blir upplyst av Guds nåd och övergår från mörkret till ljuset. Upplysningen genom lagen däremot är ett förberedande verk, som Guds Ande verkar med oss utifrån, då han genom lagens dom gör synden övermåttan syndig, som Paulus säger i Romarbrevet (7:13). Människan är då fortfarande oomvänd. Men i det ögonblick syndaren griper tag om löftet lyser Kristus fram i mörkret och evangeliet sprider sitt sken. Gud låter ljuset gå upp i våra hjärtan (2 Kor. 4:6), och detta sker endast genom evangelium.

Bekännelsen:

Genom lagens predikan och hotelser i Nya testamentets ämbete bör nämligen de obofärdigas hjärtan förskräckas och bringas till syndakännedom och bättring (poenitentiam), men likväl icke så, att de fäller modet och förtvivlar, utan ... så att de genom det heliga evangeliets predikan om vår Herre Kristus åter skall få tröst och stryka av att Gud genom Kristus förlåter dem, som tror på evangelium, alla deras synder och för Kristi skull upptager dem till barn samt av idel nåd utan all deras förtjänst gör dem rättfärdiga och saliga (FC SD art 5, BS 960, SKB 602).

Viktigt är att förstå, att det endast finns två olika tillstånd i förhållande till Gud. Antingen är människan oomvänd eller omvänd. Antingen befinner hon sig i otro i syndens mörker, eller i tron på Kristus i Guds nåds ljus. Något tredje mellantillstånd finns inte enligt Skriften. Men Gud verkar även med människan då hon är oomvänd. När en oomvänd människa läser Guds Ord och får kristen undervisning är detta en del av Guds förberedande kallelse. Gud kallar inte en människa direkt in i hennes hjärta utan några medel. Detta är svärmeri. Enligt Bibeln kallar Gud människan genom sitt ord och de i ordet grundade sakramenten. Detta är de nådemedel Gud använder för att påverka människan utifrån. Genom lagens undervisning blir människan först överbevisad om sin synd och förkrossad. Om evangelium då förkunnas för henne eller hon i sitt minne tänker på vad hon lärt sig om Jesus Kristus och hans verk och så tar sin tillflykt till detta ord, så blir hon frälst och omvänd. Men det sker inte automatiskt, utan när och var det behagar Gud.

Pietismen kunde inte heller acceptera att Gud kunde verka genom oomvända präster, när de undervisade rent och klart i Guds Ord. Medan Luther och ortodoxin klart lärde att det var de objektiva nådemedlen som genom ämbetet verkade - även genom en oomvänd präst - kom tyvärr pietismen med sitt slagord "inte lära utan liv" att på nytt bereda vägen för det subjektiva svärmeriet, som Luther med sådan kraft hade bekämpat. Därmed inte sagt att den lutherska kyrkan skulle vara till freds med oomvända präster eller mängder av icke-

kristna medlemmar i församlingarna, även om hycklare alltid kommer att finnas även i den mest rätttroga kyrka. Bibeln lär ju, att de som kallas till ämbetet inte skall vara nyomvända utan beprövade kristna män, som är väl skickade att undervisa (1 Tim. 3:1ff, Tit. 1:5ff), och i denna iver för att kyrkan skulle få omvända präster hade pietismen rätt. Men det allvarliga med pietismen och liknande rörelser är, att personen i stället för nådemedlen kommer i centrum. Det rätta sambandet mellan Kristi verk och syndarens omvändelse är just nådemedlen. Anden kommer inte direkt utan medel som svärmarna lärde, och inte heller genom någon person och dennes fromhet, som pietisterna lärde, utan genom Guds objektiva nådemedel. Vi behöver inte göra något för att få del av förlåtelsen, utan Gud kommer till oss och verkar genom genom det rena evangeliet i ord och sakrament.

Bekännelsen:

Både sakramenten och Ordet är i kraft av Kristi instiftelse och befallning verksamma, även om de meddelas genom ogudaktiga (CA art 8, BS, SKB 59).

Men detta innebär givetvis inte, att de kristna tillåts att lyssna på falska lärare eller ha kyrkogemenskap med dem:

Men när de (biskoparna) lär eller föreskriver något, som strider mot evangeliet, då har församlingarna ett Guds bud, som förbjuder lydnad mot dem. Matt. 7: Tag er till vara för falska profeter (CA art 18, BS, SKB 84)

C. Pånyttfödelse (regeneratio) eller levandegörelse (vivificatio)

Sannerligen, sannerligen säger jag dig: Om en människa inte blir född på nytt, så kan hon inte få se Guds rike (Joh. 3:3), [gennäthä anothēn, renatus denuo].

Ni som är födda på nytt, inte av någon förgänglig säd, utan av en oförgänglig: genom Guds levande ord, som förbliver (1 Petr. 1:23), [anagegennämenoī dia logou, renati per verbum].

Var och en som är född av Gud, han gör inte synd ... Därav är uppenbart vilka som är Guds barn och vilka som är djävulens barn (1 Joh. 3:9f), [gegennämenos ek tou theou, natus ex Deo].

Också er har Gud gjort levande, ni som var döda genom era överträdelser och synder (Ef. 2:1), [synezāpoiāsēn, convivificavit].

(Gud) har gjort oss levande med Kristus, oss som var döda genom våra synder. Av nåden är ni frälsta! Ja, han har uppväckt oss... (Ef. 2:5f), [synāgeiren, conresuscitavit].

Nu lever inte mer jag, utan Kristus lever i mig (Gal. 2:20).

Då frälste han oss ... genom ett bad till ny födelse och förnyelse i den helige Ande (Tit. 3:5), [esāsēn hēmas dia loutrou paliggenesias, salvos nos fecit per lavacrum regenerationes].

Viktigt är här att begreppet pånyttfödelse kan förstås både i vidare och trängre mening. I vidare mening omfattas inte bara själva uppväckelsen från den andliga döden när Gud gör en syndare levande, utan också förnyelsen och helgelsen. Men i trängre, egentlig mening innebär pånyttfödelsen att Gud skänker människan tron och därmed andligt liv. Den nya födelsen sker när människan kommer till tro. Den är en nödvändig förutsättning för att vi skall kunna komma in i Guds rike, som Jesus säger till Nikodemus.

Här kommer frågan om dopet in. Jesus talar ju om att bli född på nytt av vatten och ande, och Paulus lär att dopet är ett bad till ny födelse. Baptister och svärmare av olika slag förnekar att Gud på detta sätt kan verka genom ett yttre medel, i detta fall vatten. Barnen kan inte tro, säger baptisterna, och då ska de inte döpas. Men Jesus lär, att vi alla måste bli som barn för att kunna komma in i Guds rike. Han talar också om de små (även

spädbarn!), ”som tror på mig” (Matt. 18:6). Därför lär vi enligt Skriften, att dopet är ett nådemedel, som föder på nytt. Men det sker inte automatiskt, ex opere operato, utan endast när människan tror. Även några av 1800-talets stränga lutheraner, t.ex. Kahnis och Delitzsch avvek här från den bibliska läran och menade, att sakramenten hade en särskild verkan, som gick utöver vad Ordet verkade och skedde ex opere operato. Man kom i och med detta tillbaka in på romerskt område (se Walther a.a. s. 347f)

Man tänkte sig att den som döps - oberoende av tro eller otro - alltid blir född på nytt och sedan inte kan förlora dopets nåd. Och om en döpt sedan avfaller från tron menade man att nåden likväl finns kvar inom människan på ett fördolt sätt. Samma sak med nattvardens verkan. Det som där verkas är som ett frö (ty. Keim), som tycks vara helt dött, men som kan få liv och blomma upp. Även icke troende människor skulle enligt denna syn genom att gå till nattvarden bli inlemmade i Kristi kropp. Enligt Bibeln är detta en felaktig syn på sakramenten. Den som lyssnar på evangeliets förkunnelse men som inte tror, blir kvar i förtappelsens tillstånd. Samma sak gäller dopet, nattvarden och avlösningen. De verkar inte ex opere operato, utan endast när människan tror löftesordet i sakramenten, som är det rena evangeliet, eller som Augustinus sade: det synliga ordet (verbum visibile). Om en människa avfaller förlorar hon helt och hållet Guds nåd, och tron utsläcks. Men Guds löfte som ges i dopet står kvar. Om den avfallna människan på nytt griper tag om löftet kommer hon till tro och blir pånyttfödd igen.

Pånyttfödelsen i egentlig, biblisk mening innebär alltså, att den andligt döda människan får nytt liv. Som andligt död kan hon inte medverka till detta själv, utan den helige Ande verkar det genom evangelium i ordet och sakramenten, nådens medel.

Bekännelsen:

Om dopet lär de, att det är nödvändigt till saligheten och att Guds nåd tillbjuds genom dopet samt att barnen bör döpas, för att de genom dopet må frambäras till Gud och så upptas i hans nåd. De fördöma vederdöparna, som bestrider, att barnen blir frälsta genom dopet. (CA art 9, BS 63, SKB 59).

Hur kan vatten åstadkomma en så kraftig verkan? Vattnet verkar det förvisso icke, utan Guds ord, som är med och när vattnet, och tron, som förtröstar på det med vattnet förenade ordet; ty utan Guds ord är det blott vatten och intet dop, men med Guds ord är det ett dop, det är: ett nåderikt livets vatten och ett bad till ny födelse i den helige Ande, som aposteln Paulus säger till Titus (Lilla kat. BS 515, SKB 370)

Desto nödvändigare är det att förstå, hur man skall bruka sakramenten. Här förkastar vi hela hopen av skolastiska teologer, som lär, att sakramenten åt den, som inte gör motstånd, medför nåd redan därigenom att handlingen utförs (ex opere operato), även om ingen god sinnesbeskaffenhet föreligger hos den, som brukar sakramentet. Det är helt enkelt en judisk åsikt att mena, att vi rättfärdiggörs genom den yttre handlingen utan ... tro (per ceremoniam iustificemur, sine bono moto cordis, hoc est, sine fide; daß wir sollten durch ein Werk und äußerliche Ceremonien gerecht und heilig werden ohne Glauben). Likväl lärs denna ogudaktiga och fördärvliga åsikt med stor myndighet inom hela påvedömet. Paulus bestrider denna uppfattning. ... Ty löftet är utan gagn, om det inte mottages genom tron. Men sakramenten är löftenas tecken. Därför bör vid bruket av sakramenten tron komma till. ... Vi talar här om den särskilda tron (fides specialis), som tror på det föreliggande löftet, inte om den tro, som i allmänhet tror att det finns en Gud. ... Inte heller kan från de gamle ett enda ord anföras till försvar för denna de skolastiska teologernas mening. Fastmer säger Augustinus på rakt motsatt vis, att tron vid bruket av sakramentet, men inte sakramentet självt rättfärdiggör (fides sacramenti, non sacramentum iustificet; daß der Glaube in Brauch des Sakraments, nicht das Sakrament fur Gott uns fromm mache). Och kända är ju Paulus ord: Med hjärtat tror man till rättfärdighet (Rom. 10:10), (Apol. art 13, BS 295f, SKB 224f).

D. Omvändelse (conversio).

Det gammaltestamentliga ordet för omvändelse, ”shuv”, översätts i Septuaginta med ”epistrefå”. Det kan användas både transitivt med Gud som subjekt - Gud omvänder syndaren - eller med människan som subjekt och då reflexivt: människan omvänder sig till Gud. Den som predikar ordet kan också stå som subjekt och vara den som omvänder åhörarna genom sin förvaltning av ord och sakrament.

Alla jordens ändar skall betänka det och omvända sig till HERREN (Ps. 22:28). [jashuvu, epistrafäsonthai, convertentur]

Om du omvänder dig, Israel, säger HERREN, skall du få vända tillbaka till mig (Jer. 4:1). [tashuv-tashuv, epistrafä-epistrafäsethai, reverteris - convertere]

Tag mig nu åter, så att jag får vända åter; du är ju HERREN, min Gud. Ty sedan jag har vänt mitt sinne, ångrar jag mig... (Jer. 31:18f). [hashiveni, veashuvah, shuvi, nichamti; epistrepson, epistrefå, metenoäsa; converte, convertar, convertisti, poenitentiam]

Rätt undervisning var i hans mun ... och (han) omvände många från missgärning. (Mal. 2:6). [heshiv, epestrepsen, avertit]

För er först och främst har Gud låtit sin tjänare uppstå, och han har sänt honom för att välsigna er, när ni en och var omvänder er från er ondska (Apg. 3:26). [apostrefein, convertat]

Och Herrens hand var med dem, och en stor skara kom till tro och omvände sig till HERREN (Apg. 11:21). [pisteusas epestrepsen, conversus est]

Så må ni veta att den som omvänder en syndare från hans villoväg, han frälsar hans själ från döden och överskyler en myckenhet av synder (Jak. 5:20). [epistrepsas, converti fecerit]

Den bild som Skriften här använder är att syndaren blir vänd åt ett helt annat håll, från synden och djävulens välde till Gud och nåden i Kristus. Ibland betonas att omvändelsen sker från synden, ibland att den sker till HERREN, ibland både och. Innebörden är alltid densamma. För att människan skall kunna komma in i Guds rike och bli frälst måste hon vända om från syndens väg, som leder till förtappelsen, och i stället börja gå på Guds väg mot himmelen. Detta kan inte lagen och människans egna gärningar åstadkomma, utan det sker endast genom evangelium om Jesus Kristus. Avgörande är, att omvändelsen är helt och hållet Guds verk. Människan kan inte själv medverka till sin omvändelse.

När man ofta talar om den dagliga omvändelsen är det inte fråga om en upprepad omvändelse i betydelsen att syndaren avfaller och sedan kommer till tro igen. Det är istället omvändelse i vidare mening, då även helgelsen, kampen mot synden, bönen o.s.v. kommer in i begreppet omvändelse, alltså ett växande i tron och kärleken. Men om människan syndar mot sitt samvete och försvarar detta kommer hon verkligen att avfalla. Så avföll verkligen David från tron, när han begick mord och äktenskapsbrott. Det var först senare när profeten Natan predikade lagens dom som David bekände sin synd och på nytt blev omvänd genom löftet om den kommande Messias. Så avföll också Petrus, när han förnekade Jesus. Men Petrus fick nåden att på nytt bli omvänd, som Jesus också hade förutsagt:

”När du en gång har omvänt dig, så styrk dina bröder” (Luk. 22:32).

Kalvinisterna förnekar tyvärr att människan kan avfalla från tron. De menar att det som ser ut som ett avfall bara är skenbart och att tron på något sätt slumrar i människans hjärta för att sedan livas upp igen. Orsaken till detta är att kalvinisterna menar att man inte kan stå emot Guds nåd. De som är utkorade och kommit till tro kan sedan inte avfalla. Om någon

däremot tycks avfalla från att ha varit troende förklaras detta med att den personen egentligen aldrig har kommit till tro. Det såg bara så ut. Kontentan är, att den dubbla predestinationen är obeveklig. Gud vill inte på allvar att alla människor skall bli frälsta. Guds nåd till omvändelse gäller enbart de utkorade, medan övriga är förutbestämda till förtappelse. Detta är en klart obiblisk och förskräcklig lära, som den lutherska kyrkan alltid tagit avstånd ifrån.

Samtidigt är det klart, att Bibeln verkligen lär en utkorelse av av alla dem som blir frälsta. De som blandar in våra gärningar i omvändelsen vill inte acceptera detta. De menar att det ändå till sist måste finnas något hos människan själv som gör, att somliga blir omvända, andra inte. Man räknar med att människan ändå på något sätt har en förmåga - om än aldrig så liten - att anpassa sig till nåden och undvika att göra motstånd (*facultas se applicandi ad gratiam*). Så kom även den tidigare så klare Melancton att ändra sig och avfalla från den bibliska läran i detta viktiga stycke. Men Bibeln lär klart, att det endast är Guds nåd och ingenting annat som gör att en människa blir omvänd.

Ty av nåden är ni frälsta genom tron, inte av er själva, Guds gåva är det, inte på grund av gärningar, för att ingen skall berömma sig (Ef. 2:8f).

När hedningarna hörde detta, blev de glada och prisade Herrens ord, och de kom till tro, så många som var bestämde till evigt liv (Apg. 13:48).

Och dem som han har förutbestämt har han också kallat. Och dem som han har kallat har han också förklarat rättfärdiga. Och dem som han har förklarat rättfärdiga har han också förhärligat (Rom. 8:30).

En av dem som lyssnade hette Lydia. ... Och Herren öppnade hennes hjärta, så att hon tog till sig det som Paulus predikade (Apg. 16:14)

Bekännelsen:

*Men Gud, den helige Ande verkar omvändelsen icke utan medel, utan brukar därtill predikan och Guds ords hörande, såsom det står skrivet i Rom. 1: Evangeliet är en 'Guds kraft' till frälsning. Likaledes: Tron kommer av Guds ords hörande. Rom. 10. Och Guds vilja är, att man skall höra hans ord och icke tillstoppa sina öron. I detta ord är den helige Ande närvarande och öppnar människornas hjärtan, så att de, liksom Lydia i Apg. 16, ger akt därpå och sålunda blir omvända endast genom den helige Andes nåd och kraft. Hans verk allena är människans omvändelse (*ita convertantur sola gratia et virtute spiritus sancti, cuius unius et solius opus est hominis conversio*). (FC Ep. art 2, BS 777, SKB 505).*

*Före människans omvändelse finns sålunda blott två verkande orsaker, nämligen den helige Ande och Guds ord, vilket är det Andens instrument, varigenom han verkar omvändelsen (*conversionem efficit*). Detta ord bör människan lyssna till, men inte kan hon tro på det och ta emot det av egen kraft, utan endast genom Guds, den helige Andes, nåd och verkan (FC Ep. art. 2, BS 781, SKB 507).*

E. Bot och bättring, även sinnesändring (*poenitentia, metanoia*)

Omvänd er, ty himmelriket är nära (Matt. 3:2) [metanoete; poenitentiam agete].

Omvänd er och tro evangelium (Mark 1:15) [metanoete kai pisteuete; poenitemini et credite].

Om ni inte omvänder er, kommer ni alla att gå under (Luk. 13:5) [metanoäsate; poenitentiam egeritis]

Ve dig Korasin! Ve dig Betsaida! Ty om de kraftgärningar som har utförts i er hade gjorts i Tyrus och Sidon, skulle de för länge sedan ha ångrat sig och suttit i säck och aska (Luk. 10:13) [metanoösan; poeniterent].

Omvänd er (gör bättring) och låt er alla döpas i Jesu Kristi namn, så att era synder blir förlåtna (Apg. 2:39) [metanoösate; poenitentiam agite]

Vänd dig därför bort från din ondska och be till Herren (Apg. 8:22) [metanoöson; poenitentiam age].

Jag måste sörja över många som tidigare levde i synd och inte har ångrat den orenhet, otukt och lösaktighet som de har bedrivit (2 Kor. 12:21) [metanoösantån; egerunt poenitentiam].

Ty den bedrövelse som är efter Guds sinne, kommer åstad en bättring, som leder till frälsning (2 Kor. 7:10) [metanoian eis sätärian; poenitentiam in salutem]

Bekännelsen:

Om boten (poenitentia) lär de, att syndernas förlåtelse av dem, som efter dopet fallit i synd, kan vinnas, närhelst de omvänder sig, och att kyrkan bör meddela avlösning åt dem, som på detta sätt vänder åter för att göra bot. Men boten består till sitt väsen av dessa två stycken: dels förkrosselsen (contritio) eller den ångest, som injagas i samvetet, då man insett sin synd, dels tron (fides), som väcks genom evangeliet eller avlösningen och som tror, att synderna förlåts för Kristi skull, och som ger samvetet tröst och befriar det från dess ångest. Därpå bör följa goda gärningar, vilka är botens frukter (CA art. 12, BS 66f, SKB 60).

När en människa ångrar sina synder och vänder sig till Guds nåd i Kristus kallas detta i regel omvändelse, bot eller bättring. Det grekiska ordet är *metanoia*, som också kan översättas med sinnesändring. Boten betecknar då själva omvändelsen från synden till Kristus och är synonym med pånyttfödelsen. Det gamla ordet bättring undviker man idag oftast, eftersom det för tankarna till förbättring eller självförbättring, vilket ju är helt felaktigt.

I Bibeln används ofta sammansättningen ”*omvändelse och tro*”, ”*bot/bättring och tro*”, vilket gör att boten framför allt har kommit att ställas samman med ångern över synden (contritio). I denna trängre mening omfattar boten endast själva ångern, då människan blir förkrossad över sina synder. Men i vidare mening omfattar boten både den förberedande ångern och den egentliga omvändelsen då människan kommer till tro. En rätt ånger föreligger dock först när människan kommer till tro, medan lagen ensam bara kan leda till förtvivlan eller säkerhet. Man brukar då säga att boten består av ånger och tro (contritio et fides). Avgörande är att boten får sitt rätta bibliska sammanhang, där endast Guds nåd verkar syndernas förlåtelse och nytt liv. Det var framför allt på denna punkt som Luther och reformationen kom i konflikt med den rådande kyrkliga botläran, där gärningarna blandades in på ett synergistiskt sätt som fördunklade Guds nåd i Kristus.

Om tron (pistis, fides) kan vi i detta sammanhang säga, att den alltid innehåller ett mått av kunskap (notitia) om den bibliska sanningen. För att bli omvänd måste människan känna till vad Bibeln säger om synden och nåden. Människan måste genom lagen bli övertygad om sin synd och genom evangelium sätta tro till frälsaren Jesus Kristus och vad han har gjort. Det kan räcka även om denna kunskap är mycket bristfällig. Även om tron är som en rykande veke lovar Jesus att den inte skall utsläckas (Matt. 12:20). Tron innebär vidare ett visst mått av samtycke och bifall (assensus). Det räcker dock inte med att människan har kunskap om frälsningen och samtycker till att detta är sant. Det gör även de onda änglarna, fastän de bävar (Jak. 2:19). Avgörande för tron är, att människan i sin bedrövelse och förskräckelse över synden flyr till Kristus och förtröstar på honom (fiducia). Tron består därför av dessa tre delar: kunskap (notitia), samtycke (assensus) och

förtröstan (fiducia). På denna punkt kom reformatörerna i konflikt med påvekyrkan, som menade att det räcker med en historisk kunskap och övertygelse om att det kyrkan lär är sant. Men enligt Bibeln är det den enskilda människans personliga tro och förtröstan på Kristus som gör henne till kristen och en lem av den osynliga kyrkan.

För att människan skall komma till en sann omvändelse måste hon genom tron gripa tag om löftesordet, det rena evangeliet om Jesus Kristus och hans fullbordade verk. Det är därför läran om rättfärdiggörelsen genom tron allena utan alla gärningar är så viktig. Utan denna lära kan det inte bli någon sann omvändelse. Så länge människan har kvar lagen i sitt hjärta och menar sig kunna medverka till sin omvändelse blir det ingen omvändelse alls. Lagen måste först förkrossa människan så att hon inser, att hon är en syndare, som inte kan bestå inför Guds stränga lag och vrede, och att hon kommer att gå förlorad om hon förblir i detta tillstånd.

Men om människan då genom Guds nåd flyr till evangelium, där Herren gratis och för intet skänker förlåtelsen för alla synder, blir människan omvänd. Hon börjar tro och lita på Kristus som sin Frälsare. Denna tro är Guds gåva. Först därefter följer goda gärningar och helgelse. Den helige Ande tar sin boning i hjärtat och hjälper människan att leva som kristen. Den troende människan vill med sin nya människa gärna följa Guds Ord i allt och växa till i kristen kunskap och hålla sig till den kyrka som lär Guds Ord rent och klart i alla stycken. Men så länge en kristen lever här på jorden blir helgelsen aldrig fullkomlig. Det är en ständig kamp mellan anden och köttet. Endast genom Guds nåd blir människan bevarad i tron och får till sist på den yttersta dagen också uppstå med sin kropp utan all synd och bli evigt salig. Då har rättfärdiggörelsen och omvändelsen nått sitt slutliga mål.

Sammanfattning.

Tes 1.

Människan är av naturen en syndare som står under Guds vrede.

Tes 2.

Jesus Kristus har fullkomligt försonat hela världens synd och avvänt Guds vrede.

Tes 3.

Guds nåd erbjuds oss i nådemedlen, ordet och sakramenten.

Tes 4.

Rättfärdiggörelsen innebär, att Gud för Kristi skulda förklarar den syndiga människan rättfärdig och att denna rättfärdiggörelse tas emot genom tron.

Tes 5.

Omvändelsen innebär, att människan övergår från Satans välde till Guds rike.

Tes 6.

Omvändelsen betecknas i Bibeln med en rad olika begrepp med samma innebörd.

A. Kallelse (vocatio).

B. Upplýsning (illuminatio).

C. Pånyttfödelse (regeneratio) eller levandegörelse (vivificatio).

D. Omvändelse (conversio).

E. Bot och bättring, även sinnesändring (poenitentia, metanoia)